

עשרת הדיברות לנחקר במשטרה

דב גלעד כהן¹

חקירה פלילית אינה עניין של מה בכך. החקירה הראשונה, לרוב, מפתיעה את הנחקר ותופסת אותו לא מוכן, כך שאפילו המשפט הראשון היוצא מפיו, יכול, במרבית המקרים, להכריע את גורלו של הנחקר – לשבט או לחסד. על כן, בסקירה זו, נביא כללי יסוד לנחקר, שיהיה בהם כדי לשרת מספר מטרות:

1. חשיפת האמת.
2. מודעות ושמירה על זכויות הנחקר.
3. מזעור והקטנת חשיפה ו/או נזקים פוטנציאליים.

הדברים המבוארים בסקירה זו רלוונטיים לחקירות פליליות המתנהלות על ידי הרשויות החוקרות במדינה, ובראשן – המשטרה, כמו גם: הרשות להגבלים עסקיים, רשות ניירות ערך, מס הכנסה, מע"מ וכיוצ"ב. הרשומה אינה רלוונטית לגופי חקירה ביטחוניים, כגון – שב"כ.

כלל ראשון: בירור מעמדך

במקרה שבו המשטרה יצרה איתך קשר טלפוני וזימנה אותך לחקירה:

4. ברר את מעמדך – האם אתה נחקר כעֵד או כחשוד?
5. נסה, ככל הניתן, לברר מה נושא החקירה. אל תחשוש "לעמוד על שלך" כדי לקבל הסברים מן הדובר בצד השני של הקו, אך אל תתחצף או תתחכם.

כלל שני: היוועצות והכנה מוקדמת

6. צור קשר – מיד – עם עורך דין פלילי לשם קבלת ייעוץ לפני החקירה. זכור שעליך לספר את כל האמת ואת מירב הפרטים לעורך הדין הפלילי שלך, על מנת שיוכל לסייע לך בגיבוש הסברים מניחים את הדעת לחשדות נגדך. כל שתאמר לעורך הדין הינו חסוי.

אפילו שהחקירה היא באחת מן הרשויות המקצועיות, כגון רשות המסים או רשות ההגבלים העסקיים, צרף עורך דין פלילי להיוועצות עם עורך הדין האזרחי-מסחרי שלך. אין לכך תחליף.

כלל שלישי: הקשב היטב לחשדות

7. באופן עקרוני, חקירה נגד חשוד ("חקירה באזהרה") נפתחת בכך שהחוקר מפרט באוזניך מה המעשים בהם אתה חשוד ואיזו עבירה פלילית הם מגבשים. בשלב הזה, חובה על החוקר לשאול אותך אם הבנת את החשדות נגדך ולהזהיר אותך שאינך חייב לומר דבר – וכי כל דבר שתאמר, ישמש נגדך בבית המשפט.

¹ משרד דב גלעד כהן ושות' עורכי דין מתמחה במשפט פלילי, משפט צבאי וסוגיות עקרוניות במשפט מינהלי, בדגש מיוחד על עבירות צווארון לבן, ובפרט: עבירות כלכליות וטכנולוגיות. <http://www.dgc-law.com>

8. בפועל, במקרים רבים, חוקרים פותחים את האינטראקציה עם הנחקר בשיחת מסדרון (נקרא גם "תשאול בעל פה"), שואלים שאלות כלליות "אוף דה רקורד" ומנסים לרכז אותך ולחץ ממך מידע מפליל מבלי שהבנת עוד מה קורה.
- כל מילה שתאמר תירשם לאחר מכן על ידי החוקר בדו"ח תשאול!!** כל התבטאות יכולה להתפרש על-ידי החוקרים בצורה הנוחה להם.
- בקש מהחוקר – מיד – כי כל דבר שאתה אומר לו יירשם בצורה מסודרת, וכי אינך מוכן להגיב לדברים מבלי לשמוע את החשדות נגדך.

כלל רביעי: דע את זכויותיך, השב אמת או שמור על זכות השתיקה

9. לאחר שמיעת החשדות, חובה על החוקר להבהיר לך שני דברים:
- 9.1. יש לך זכות לשתוק. הזכות הזו היא מוחלטת וגורפת!
- 9.2. יש לך זכות להיוועץ בעורך דין!
10. אם אינך מבין את החשדות, אל תתבייש לבקש הסבר מפורט.
11. לאחר שהבנת את החשדות, אם החלטת לענות, חובה עליך להשיב אמת לכל השאלות שאתה נשאל.
12. במקרים בהם התשובה עשויה להפליל אותך – זכור שמותר לך לסרב להשיב על השאלה. השימוש בזכות השתיקה הוא נושא למאמר בפני עצמו, ולא נרחיב בעניין כעת.
13. אם תבחר לממש את הזכות לשתוק, החוקרים יאמרו לך שזה ישמש נגדך בבית משפט. החוקרים גם לא יהססו לומר לך שעורך הדין הפלילי שלך נתן לך "עצת אחיתופל".
14. זכור ששתיקה במשטרה, כשלעצמה, **אינה מהווה ראיה ישירה נגדך**, למרות שהחוקר יאמר לך ההיפך.
15. בזמן החקירה, וודא שהחוקר כותב כל מילה שאתה אומר. בתום החקירה, קרא בעיון את כל מה שנרשם. אל תמהר לצאת משם – וודא שכל מה שאמרת עלה על הכתב. אם ישנן טעויות, תקן אותן בכתב ידך וחתום ליד התיקון.
16. דרוש לעיין בכל מסמך שנוכח במהלך החקירה שלך. אל תצא מנקודת הנחה כי יש מסמכים או ניירות עליהם אתה חתום, שאתה כתבת או שממוענים אליך – בקש לראות הכול, ואם מסרבים לאפשר לך לעיין בראיה – אמור לחוקר שלא תוכל להשיב לשאלותיו בעניין.

כלל חמישי: עיכוב או מעצר?

17. מותר לחוקרים לעכב אותך 3 שעות לכל היותר, או 6 שעות – אם יש לך אישור מיוחד.
18. בחלוף 3 שעות, מותר לך לבקש לעזוב את התחנה.
19. בנקודה הזו השוטרים יכולים להמשיך ולהחזיק בך רק אם יעצרן אותך. בשביל לעצור אותך צריך להיות "חשד סביר" שביצעת עבירה.
20. אם הוחלט לעצור אותך – בקש מהשוטר הסבר מפורט לעילת המעצר.
21. זכותך, על פי חוק, ליצור קשר עם עורך הדין הפלילי שלך. עשה זאת מיידית ובקש ממנו לסור לתחנת המשטרה על מנת לשוחח איתך ועם החוקרים.

כלל שישי: עזרי חקירה

22. לפעמים יוציאו אותך למסדרון, וישיבו לידך חשוד נוסף – מתוך תקווה שתשוחחו זה עם זה. אל תשוחח עם אף אחד, אפילו אם פונים אליך.
23. אם נעצרת, יתכן ויכניסו לתא המעצר שלך מדובב. אל תפנה לאף אחד ואל תדבר עם אף אחד שפונה אליך.
24. אם התבקשת להשתתף במסדר זיהוי "חיי", התעקש על נוכחות עורך הדין הפלילי שלך במסדר הזיהוי, ובקש מהחוקר שיערכו פרוטוקול מסודר – אלה הכללים שנקבעו ע"י בית המשפט העליון. וודא שהציבו לידך מספר חשודים בעלי חזות דומה שלך.
25. עימות הוא חקירה לכל דבר ועניין. אם המשטרה מציעה לך לבצע עימות עם חשודים או עדים נוספים בתיק, בקש להיוועץ בעורך הדין הפלילי שלך קודם לכן, כדי להתכונן לעימות או כדי להחליט אם לסרב לו.
26. בחקירות סבוכות – כגון הלבנת הון, ניירות ערך והגבלים עסקיים – דרוש מהחוקרים שהחקירה תוקלט, כדי שלא יהיה ספק לגבי מה שנאמר או לא נאמר. על פי הנחיות פרקליט המדינה, מותר לך להביא רשמקול (טייפ מנהלים) לחקירה – אך עליך להודיע על כך מראש לחוקר, אחרת תואשם בשיבוש. בסוף החקירה, בקש שיכניסו את קלטת החקירה למעטפה חתומה ויחזירו לך את הרשמקול.
27. אינך חייב להסכים לחיפוש בפלאפון שלך. פלאפון הוא מחשב, וכדי שהחוקרים יוכלו לערוך בו חיפוש ולבדוק שיחות אחרונות ו-SMS, הם צריכים צו מיוחד מבית משפט.

כלל שביעי: התנהלות בחקירה

28. אם אינך מרגיש טוב – הפסק את החקירה ובקש לראות רופא.
29. אם אתה נוטל תרופות באופן קבוע – הודע זאת מיד לחוקר ובקש לקבל את התרופות שלך.
30. אם החוקר לוחץ עליך, מפעיל נגדך אלימות (חס וחלילה), מכניס חוקרים נוספים לחדר שצועקים עליך וכו' – בקש מיד להפסיק את החקירה עד שיתייחסו אליך בצורה הולמת.
31. זכור שאם אתה מחליט להפסיק להשיב על שאלות, מטעמים ענייניים ומוצדקים, זה פוגע באפקטיביות של החקירה, ולכן – האינטרס של החוקרים יהיה לשנות את גישתם אליך, כדי להמשיך בחקירה.
32. זכור שבכל שלב, זכותך לבקש להפסיק את החקירה כדי להיוועץ בעורך דין פלילי. אם ביקשת להיפגש עם עורך הדין שלך והחוקר מסרב – הפסק את החקירה ובקש מהחוקר לכתוב בדו"ח את סיבת הסירוב. אל תשיב על שאלות נוספות עד אשר מאפשרים לך לממש את זכותך להיוועץ בעורך דין.

כלל שמיני: הכנה להמשך

33. בתום החקירה, צור קשר – מיד – עם עורך הדין הפלילי שלך ועדכן אותו בשאלות שנשאלת ובתשובות שענית.
34. אסוף, יחד עם עורכי הדין שלך, חומרים רלוונטיים לגרסת ההגנה שלך בחקירה.
35. אם הינך עצור, דרוש להיפגש עם עורך הדין שלך כדי להמשיך ולהתכונן לחקירה כנדרש.

כלל תשיעי: אל תעשה

36. אל תתחצף או תעליב את החוקרים ו/או השוטרים.
37. אל תיצור קשר עם חשודים ו/או מעורבים נוספים לפני החקירה, במהלכה, ואל תעדכן חשודים ו/או מעורבים נוספים בשאלות שנשאלת או בתשובות שהשבת.
38. אל תשמיד או "תעלים" מסמכים וראיות.
39. אל תחסוך פרטים מעורכי הדין שלך – גילוי מלא יסייע להם לגבש את הגנתך.
40. אל תציע מיוזמתך להיות "עד מדינה" – זו התבטאות מפלילה שתשחק לרעתך בהמשך הדרך.

כלל עשירי: מעקב וטיפול

41. התלונה ו/או החשד נגדך לא "ייעלמו" ביוזמת הגוף החוקר. עליך להיות ער להתקדמות הדברים.
42. זמן סביר לאחר תום החקירה או החקירות, גבש עם עורך הדין הפלילי שלך עמדה ביחס לפנייה לפרקליטות (או גופי האכיפה הרלוונטיים האחרים) בבקשה לסגירת התיק.
43. היה ער להודעות המתקבלות מן המשטרה או הפרקליטות ביחס להעברת חומר החקירה שנאסף בעניינך לפרקליטות וזכור שבעבירות מסוג פשע, קיימת לך היום זכות לשימוע בטרם תועמד לדין.